MONITOR

Na R. P. 1776.

Nro: LXIV.

Dnia 10. Sierpnia.

Homine insipiente intolerabilius nihil.

LEUCIP.

MOSCI PANIE MONITOR!

Wdałem się w rozmowe z iednym wruzkiem czyli kabalistą, ktory na tym iuż stopniu stanął, omylnego przesądu, że tey sztuki mocą nie zawodnym wieszczkiem być się sądził. Ku zbiciu tego grubego błędu, chociaż wiele użyłem dowodow, atoli te wszy-

ſtkie z napowietrznym zgineły odgłoſem; bo w uporczywey moy przeciwnik zoſtaiąc ślepocie, niewiem czyli przeto przekonanym nie zoſtał, że wyrozumieć ich niechciał, czyli też że nie mogł; bądź iakożkolwiek przecież do tey mnie wzbudził litości, żem ręce do nieba wzniożſzy Boga proſił, aby dał kretowaty Duſzy iego uznanie y opamiętanie. Jednakże że więcey takowych znayduię Jchmościow, ktorych podobne cmią uprzedzenia; rzecz łatwa będzie onych wſteczne rozumienia okazać. Otoż dowody ktore ſłużyć mogą na pognębienie tego błędu człowiekowi maiącemu oświecenie.

Jeſt to początek niezawodny, że ſama tylko materya może dzielność ſwoie okazać nad materyą. Niech będzie w odſtroniu nie dociekła taiemnica dzielności duſzy naſzey nad ciałem, moc ktorey, przypiſować powinniśmy uſtawicznemu cudowi wynalazcy natury. Toć ieżeli ieſt widoczny początek, że rzecz maiąca materię czyli cia-

łą

łą, nie może być w ruchu, aż poruszona od drugiey materyi, czyli odbieraiąca napęd (a) od niey, iak to być może, żeby na rzecz, ktora nie ma żadney mocy nad drugą, mogła ią uczestniczką uczynić iakowey od siebie zawisłey własności. By tedy Wruzek, kabała, albolitież rzecz inna podobna działała, potrzeba, by ona mogła przychylić, nakłonić, czyli, że tak wyrażę, determinować rzecz, nad ktorą ma dzielność swoią okazać, y to raczey nie zawodnie uczynić wzruszenie, niźli inne. Jakże tedy ieden kawał ziemi, albolitież miedzi, tylki iak ręka, na ktorym są wyryte iakies cechy nie zrozumiane, może uczynić dzielność iakową, w odległey dwieście milami osobie? Nadto nie dosyć, ażeby wrożka swoy miała skutek, by materya działała nad materyą, potrzeba nad to więcey, ażeby miała zdolność kierować usilność czyli intencie, y zrządzać ducha ku posłuszeństwu: A tego bezblędnie utrzymować nie

(a) Per impulsionem alterius materiæ.

nie możem; wſzak na przykład, że przyprawy zadatne, (b) ktorych używaią niektorzy nie mogą woli duſzy ſkłonić, ci ktorzy ie ſporządzaią, czynią takowe napoie, ktore krew ogrzewaią, przyſpaſabiaią zmyślność ku kochaniu, y budzą namiętność pożądliwości. Gdyż znayduie ſię wiele ziol, y rzeczy żyiących, ktorych iſtność zrządza w nas zburzenia ; ci atoli, ktorzy te zaprawy przyſpaſabiaią, nie ſą bardziey nakłonieni ku temu widokowi, iak ku innemu ; owſzem oboiętność nie nachylną ku iedney raczey, iak ku drugiey ſtronie okazywać zdaią ſię. Prawda, wypada ow traf częſtokroć, że ta oſoba ktora wychyliła takowy napoi, ſkłania ſię ku ſwemu kochankowi. Lecz tego ieſt widoczna przyczyna. W tych bowiem chwilach w ktorych przyſpoſobienie ciała, nie dozwala duſzy łatwości działania z zupełną wolnością. Duch naturalnie unoſi ſię ktemu widokowi, ktory mu bardziey w wyobrazenich zmyślnych, cechę wypiątnował ſwoię.

(b) Filtra amoroſa.

Ze

Że tedy ſtan ten, do ktorego przyprowadzaią, takowe napoie, ieſt nie iakimſi obrazem, kształtem, czyli podobieńſtwem ſnu, więc takowe czynią zawſze obecne immaginacyi wizerunki, iakowemi zwykły ſię myśli poſpolicie zatrudniać. Tym prawie ſpoſobem, iak ſię okazuią nam częſtokroć we snie, te widoki, ktore nam w dziennym czaſie, doſkonale piętno w immaginaciy wyrażili ſwoię.

Gdyby Wrużkowie, zaprawne napoie y Kabała mieli moc uzyczoną ſobie nakłonienia ſamo-władney woli Ludzkiey, ſprawiedliwy wynikałby wnioſek, że ci, ktorzyby poſiadali dociekłą taiemność onych czynienia, odziedziczaliby tę moc poważną, ktora ſamemu naywyżſzemu zoſtawiona Jeſteſtwu, to ieſt Bogu. Byliby wielowladnemi rządcami natury, ſzafunek dobrego, y złego, onychby zoſtał podrzutny działowi, à zatym upodlona moc ludzka w chęciach dobrey czynności, winy na ſiebie kryſki zściągać być by nie powinna,

winna; boby wolność gwałt cierpiała od tey wyżſzey mocy, ktoraby duſzę nakłaniała y prawie niewoliła ku niechętnym czynnościom. Nad to napoie, na przykład, nie mogą niechybnie działać nad wolą, bo materya nie może dzielności ſwey okazać, tylko nad materyą. Mogą oni prawda wzruſzaiąc ſkład ciała (a) z ktorym natura klei wſpołeczność wzaiemną duſzy, uſypiac, ſprawować boleści dotkliwe, y wſzyſtkie inne czynności; atoli iednakże zawſze mylnie, y za poſrednictwem ciała nad ktorym działaią. Toć gdy dzielności ſwey nie ukazuią tylko w drugim ſtopniu, y za pomocą drugiey ruchomości, byłaby rzecz śmiechu godna utrzymować, aby większe moc mieli nad ſamo ciało; wątpie albowiem by kto w tey grubiego błędu zoſtawał ciemnocie, ktoryby chciał utrzymywać, by wola naſza była nakłoniona, czyli determinowana od ciała. Toć ieżeli to ieſt nie błędna, że przyprawne napoie nie mogą przy-

chylić

obylić, nakłonić, czyli determinować duszy naszey. Tym bardziey tey mocy mieć nie mogą Wróżkowie, gdyż nawet dzielności swey nie okazuią nad materyą. Jakoż co za moc mieć, może nad materyą iedna figura trzykątna, lub z iednoczenie nie poiętych liter, alboli też liczby? Jakowy naped, iakowe poruszenie mogą uczynić wszystkie Hieroglifiki, starożytnych Egypcian, w stolicy rozumu ludzkiego? W prawdzie gdy roztrząsam chymery, y błędliwe przesądy Kabalistow, niemasz rzeczy więcey śmiechu ważącey nad onych płonne rozumienia.

Naśladownicy Gwiazdarstwa Sądowego (b) być rownoważnie wyłączeni nie mogą od tych chymerycznych uprzedzeń, są bowiem narodem falszem y baiecznością tchnącym. Jakoż gdyby ta sztuka prawdy chodziła drogami, iużby y natura ręce więzom poddała, y nasby w posłuszney poddaności wrzuciła niewolą. Jużby y wszystki kroki nasze były wyryte, na gwiazdach znakow Niebieskich, y namby nie pozostały żadney wolności ślady; Jużby mus gwałtowniczy nas rownie niewolił, ku złemu iak ku dobremu, boby nieuchylność ta zachodziła należna, byśmy to wszystko czynili, cokolwiek iest wyryto na uroionym niebios regestrze. Los pociesznego lub żałobnego nam szczęścia iest poddany, miescu, osobom, czasom, y woli naszey, a nie wymyślonym złączeniom gwiazdarskim. Dwie osob powszechna żyiących matka, przyimuię z rodzonych, pod tymże planetą; z tych iednego ostrzey zaraz niż naynielitościwsza zaczyna trapić macocha, drugiego na pieszczonym szczęścia, pielęgnuią łonie, zkądże ta prosze swoy wpław bierze rożnica? Jowisz tak

(b) Astrologiæ Judiciariæ.

tak chciał, odpowi Aſtrolog. Lecz co to ten ieſt za ieden Jowiſz ? Wſzakci to ieſt ciało niemaiące żadnego poznania, nie zdolne ku czynności, tylko przez ſwoy wpław, czyli influencie. Coż tedy za przyczyna? że ten dzielność ſwoie okazuię, w teyże chwili, y w tymże kraiu tak rożne? Jak ta influencya może mieć mieyſce ? y iak może przechodzić tak odległą wyciągłość powietrzną? Jeden atom, czyli drobna cząſteczka materyi tęgiey, rozdziela, zmnieyſza te uroione odrobiny, a coż dopiero gdy będzie przydybana od planet? Nad to gwiazdy czyli zawſze maią ſwe influencie ? czyli też tylko w niektorych zamiarach czaſu? ieżeli nie mogą ſwey influencii tylko w niektorych chwilach, y kiedy cząſteczki ktore od nich ſię odłączaią, przydybuią te rzecz na ktore uczynić mogą influencie, iakze zdoła Gwiazdarz doſkonale ten czas poznać w ktorym to przypada, dla okazania ich ſkutkow ? ieżeli zas ſą uſtawicznie influencye ? iakże mogą być one tak prętkie, by mogły przelecić ſzeroką rozciągłość powietrzną? iak mogą tak być mocne ? by zdołali przeniknąc te materye ktora ich utrzymuię, alboliteż rozrywa, y gdzie ſię z żywością naſzych paſſyi, od ktorych wypływaią pierwſze czynności życia.

Zdaie ſię rzecz nie podobna, Mci Panie Monitor, by ſłabość takowa mogła znaydować ſię w wieku teraznieyſzego ludziach, aby tak grube błędy miały nad niemi panować ; a przecież nie tylko znayduią ſię, ale co dotkliwſza, że ieſzcze y drugich tą zarażaią ślepotą. Cieſzy atoli mnie to wtym zdrożeniu że ten błąd, tylko rozciąga ſię na prętkowierne niewiaſty, alboliteż te ślepe krety, ktorzy w wieku oświeconym przy tak iawnym świetle, dawnieyſzey pozbyć nie mogą pomroki.

z Kamienca Podolſkiego 15 Czerwca R. 1776.